

ЛІТАК І БАЙБАК

1

З висоти двох тисяч футів, де Клодетт Сендерс навчалася пілотувати літак, місто Честер Мілл грало у вранішньому світлі полісками, мов новенька цяцечка. Котилися, виблискуючи на сонці, автомобілі магістральною Мейн-стрит. Гостро сяяв, ніби ось-ось прохромить бездоганно чисте небо, шпиль церкви Конго¹. Бігли наввипередки з річкою Престіл сонячні зайчики, але «Сенека-V»² обганяв і їх, і саму річечку, перетинаючи місто діагональним курсом у тому ж напрямку, що й потік.

— Ой, Чаку, здається, я бачу отам двох хлопчиків, біля моста Миру! Вони рибалять!

Це була така щира радість, що жінка аж розсміялась. Уроки пілотування вона брала з люб'язної згоди свого чоловіка, першого виборного їхнього міста. Хоча той і тримався опінії, що якби Бог хотів, аби людина літала, Він дав би їй крила, Енді був згідливим чолов'ягою і поступово Клодетт добилася свого. Вона отримала задоволення від першого ж уроку. І це задоволення було чимось більшим за просту насолоду, бо п'янило. Сьогодні ж вона вперше по справжньому зрозуміла, що робить політ таким захоплюючим. Чому літати — це так класно.

Чак Томпсон, її інструктор, делікатно торкнувшись штурвала, кивнув на панель.

— Чудово, Клоді, але давай не будемо ризикати, вирівняй авіагоризонт, окей?

— Вибач, вибач.

— Нема за що.

¹ Конго — неофіційна назва Конгрегаційної церкви заснованого 1639 року у Вельсі незалежного від Англійської церкви об'єднання самостійних протестантських громад; Конгрегаційна церква особливо розвинулася в північноамериканських колоніях Британії, відігравши велику культурно-ідеологічну роль у здобутті незалежності й становленні США, ліквідації рабства, боротьбі жінок за рівні права тощо.

² Легкі двомоторні літаки «Сенека» випускаються компанією «Piper Aircraft» з 1971 року, модель «Seneca V» — з 1998 року.

Він не перший рік навчав людей цієї справи, і йому подобалися такі учні, як Клодетт, котрі щиро прагнули навчатися чогось нового. Невдовзі їй радість коштуватиме Енді Сендерсу серйозних грошей; їй сподобався літак, і вона висловила бажання й собі мати такого ж, тільки нового, «Сенеку». Це вийде приблизно в мільйон доларів. Не сказати, щоб надуже розбалувана, Клоді Сендерс безперечно мала дорогі смаки, які її Енді — от же щасливчик! — задовольняв без проблем.

Чаку також подобалися такі дні, як сьогоднішній: необмежена видимість, ані вітреця, перфектні умови для тренувального польоту. Однак від того, як вона виправила курс, «Сенеку» таки трусонуло.

— Ти розлітаєшся думками. Перестань. Швидкість сто двадцять. Давай триматися напрямку сто дев'ятнадцятого шосе. І спустися до дев'ятисот¹.

Вона виконала інструкції. «Сенека» знову полетів рівно. Чак розслабився.

Вони промайнули над салоном «Уживані автомобілі Джима Ренні», і місто залишилося позаду. Обабіч шосе 119 попливли поля, яскравими кронами пломеніли дерева. Схожа на розп'яття тінь «Сенеки» бігла асфальтованою трасою, одним темним крилом тінь мазнула по мурашиній фігурці чоловіка з рюкзаком на спині. Чоловік-мураха поглянув угору й помахав рукою. Чак махнув йому у відповідь, хоча й знав, що пішохід його не може побачити.

— Який же, чорт забирай, сьогодні чудесний день! — прохопилася Клоді.

Чак розсміявся.

Жити їм залишалося ще сорок секунд.

2

Байбак просувався не поспішаючи узбіччям 119-го шосе, прямуючи в бік Честер Мілла, а втім, до міста ще залишалося милі півтори і навіть «Уживані автомобілі Джима Ренні» — там, де дорога завертала лівіше, — мріли звідси лише зібраними в рядочки сонячними відблисками. Байбак планував (якщо взагалі можна сказати таке про байбака, буцім той може щось планувати) загубитися серед дерев раніше, ніж він туди дістанеться. Але поки що це узбіччя його цілком влаштовувало. Він зайшов далі від своєї нори, ніж сподівався, але

¹ Швидкість літака вимірюється вузлами, 120 вузлів — 222 км/год; 900 футів — 274 м.

сонце гріло йому спинку і запахи дражнили ніс, формуючи якісь рудиментарні образи — не сказати, щоб справжні картини — в його мозку.

Раптом він зупинився і став на задні лапи. Зір у нього був уже не той, як колись, але достатньо добрий, щоб байбак встиг помітити людину, котра рухалася йому назустріч протилежним узбіччям.

Одначе байбак вирішив ще трохи просунутися вперед. Люди часто залишали по собі гарні наїдки.

Він був старим, досвідченим, огрядним звірком. Свого часу пограбував чимало сміттевих баків і шлях до міського сміттєзвалища знав не гірше за всі три тунелі власної нори: на смітнику завжди знайдеться щось смачненьке. Не вбачаючи загрози для себе, він покволом подибав далі, поглядаючи на чоловіка, що наближався іншою обочиною.

Чоловік зупинився. Байбак зрозумів, що його помічено. Трохи попереду праворуч лежала повалена береза. Він сховається під нею, перечекає, поки людина пройде, а потім перевірить, чи смачненького чогось не...

Ось як далеко зайшов у думках байбак, роблячи своїх три наступні кроки перевальцем — аж тут його перерізало навпіл. Він розпався на дві половинки край дороги. Чвіркнула кров. Кишки вивалились на землю. Двічі смикнулись задні ноги й завмерли.

Остання його думка, перед тим як настала кінцева темрява, що поглинає нас усіх, хоч байбаків, хоч людей, була: «Що трапилось?»

3

Усі стрілки на контрольній панелі завмерли.

— Що за *чорт*? — мовила Клоді Сендерс. Повернулася обличчям до Чака. Очі широко розплющені, але паніки в них не було, лише здивування. Для паніки не вистачило часу.

Чак так і не побачив контрольної панелі. Він побачив, як сплющується ніс «Сенеки». А далі він побачив, як розлітаються на друзки обидва пропелери.

Побачити щось інше не було часу. Часу не було ні на що. «Сенека» вибухнув над шосе 119, пролившись вогняним дощем на сусідні поля. З неба також падали рештки тіл. Гупнула поряд з акуратно перерізаним байбаком задимлена рука — Клодетт.

Було двадцять перше жовтня.

БАРБІ

1

Щойно він проминув «Фуд-Сіті» й місто залишилося позаду, як у Барбі покращився настрій. Побачивши напис: **ВИ ПОКИДАЄТЕ МІСТЕЧКО ЧЕСТЕР МІЛЛ. ЧЕКАЄМО НЕВДОВЗІ ВАС НАЗАД!** — Барбі відчув себе ще краще. Він радів, що знову вирушив у дорогу, але не просто через те, що отримав добрячу прочуханку в Міллі. Піднесення йому дарував звичний старий добрий потяг до переміни місць. Він уже десь тижнів зо два ходив оповитий сірою хмарою особистої природи, перш ніж бійка на стоянці біля «Діппера» врешті підштовхнула його в сраку до прийняття цього рішення.

— По суті, я звичайний волоцюга, — промовив він і розсміявся. — Зайдисвіт мандрує у Широкий Світ. А чом би й ні? До Монтани! Або у Вайомінг. До Південної Дакоти, у сраний Рапід-Сіті. Та хоч куди, аби звідси.

Він почув, що наближається звук двигуна, обернувся — ішов тепер задом наперед — і підняв великий палець. Інтересна комбінація зринула йому перед очі: старий забрьоханий «Форд» пікап з освіжаюче молодого блондинкою за кермом. *Попелястою* блондинкою, найулюбленіший його тип. Барбі продемонстрував найзвабливішу зі своїх посмішок. Дівчина за кермом пікаписька відповіла йому тим же і, о Боже, якби виявилось, що вона хоч на секунду старша дев'ятнадцяти, він зжер би свій останній, отриманий за роботу в «Троянді-Шипшині» чек. Надто юна подружка для джентльмена тридцяти повних літ, нема сумніву, але цілком легально годяща, як казали в часи його кукурудзяної юності в Айові.

Пікап пригальмував, він рушив до машини... але вона тут же знов набрала швидкість. Дівчина ще раз мигцем поглянула на Барбі, проїжджаючи повз нього. Посмішка не зійшла з її обличчя, але тепер в ній прозиравав жаль. *«Потьмарилось у голові на хвилику, — читалося в тій посмішці. — Але здоровий глузд мені вже повернувся».*

А Барбі її лице здалося ніби знайомим, хоча напевне він не міг сказати, бо ж у недільні ранки в «Шипшині» завжди гуло незгірш як

у божевільні. Однак йому пригадувалося, ніби він бачив цю дівчину з якимсь старшим чоловіком, імовірно її батьком, обоє занурені — у кожного перед очима своя секція — в читання недільного числа «Таймс». Якби він міг, коли вона проїжджала повз нього, до неї заговорити, Барбі сказав би: *«Якщо ти довіряла мені смажити для тебе ковбасу з яйцями, авжеж могла б довіритися також, щоб я кілька миль потрясся поряд з тобою на пасажирському сидінні».*

Звісно, такої можливості йому не випало, тож він лише махнув їй рукою, немов кажучи: «Не бери в образу». Глигнули задні вогні, ніби вона вирішила передумати. Відтак вони погасли і пікаписько додав швидкості.

Наступними днями, коли справи в Міллі почали з поганих пере-мінятися на гірші, він знову й знову прокручував у голові той момент теплого жовтневого дня. А саме згадував блимання задніх вогнів... Урешті-решт, вона могла й упізнати його, подумати: *«Це ж той кухар із «Троянди-Шипшини», я майже певна. Мабуть, мені варто було б...»*

Хоча, можливо, між ними була прірва, у яку падали й люди, кращі за нього. Якби вона *передумала*, все б у його житті відтоді пішло інакше. Бо їй напевне вдалося проскочити; він більше ніколи в житті не бачив знову ні тієї блондинки з її свіжим личком, ні її брудного старого пікаписька «Ф-150»¹. Мабуть, вона перетнула межу міста Честер Мілл за пару хвилин (а то й секунд) до того, як її було замкнено. Якби він сидів поряд з нею, він опинився б назовні й урятувався.

«Якби, звісно, — думав він пізніше, коли сон його ігнорував, — затримка, щоб мене підібрати, не виявилася задовгою, а отже, фатальною. У такому випадку мене б тут також не було. І її теж. Бо на тому відтинку 119-го шосе діє обмеження швидкості до п'ятдесяти миль за годину. А при п'ятдесяти милях за годину...»

На цьому місці він завжди повертався думкою до літака.

2

Літак пролетів над ним, якраз коли він минав салон «Уживані автомобілі Джима Ренні», заклад, до якого Барбі не відчував любові.

¹ «Ф-150» — модель легкої вантажівки, що випускається компанією «Форд» з 1975 року, найпопулярніший пікап у США.

Справа полягала не в тім, ніби він колись придбав собі там якийсь непотріб (уже понад рік він не мав машини, останню продав ще в Пунта-Горда¹, у Флориді). Просто Джим Ренні-молодший був серед тих хлопців того вечора на парковці біля «Діппера». Мажористий пацан, якому повсякчас хотілося комусь щось довести, а коли він не міг чогось довести сам, він робив це в складі зграї. Досвід Барбі підказував, що у всьому світі Джими-юніори саме таким чином і роблять усякий бізнес.

Але все це тепер лишилося позаду. Джим Ренні, Джим Джуніор, «Троянда-Шипшина» (Смажені устриці² — наша спеціальність! Завжди цілі, ніколи — різані), Ейнджі Маккейн, Енді Сендерс. Усі ці діла, включно з тим, біля «Діппера». (Забезпечення побиття на парковці — наша спеціальність!) Він усе це залишив позаду. А що в нього попереду? Як це що — навстіж розчахнуті ворота Америки. Прощавай, штате Мейн, привіт тобі, Широкий Світе.

А може, чорт забирай, йому знову податися на Південь? Що з того, що сьогодні день такий чудовий, уже через пару сторінок у тутешньому календарі причаїлася зима. На півдні мусить бути гарно. Він ніколи не бував у Месел Шоулз³, хоча йому завжди подобалася сама ця назва. У ній було щось таке збіса поетичне — «м'язами долаєш пороги», ця ідея так його окрилила, що, почувши, як наближається гудіння маленького літака, він задер голову і подитячому життєрадісно йому помахав. Хотілося, щоб і той у відповідь помахав крилами, проте не діждався, хоча літак пропливав невисоко й неспішно. Барбі гадав: якісь аматори милуються краєвидами — день сьогодні саме для них, розкішне різнобарв'я дерев — а може, якийсь юний літун тренується заради отримання ліцензії пілота і, боячись схибити, не звертає уваги на наземних комах типу Дейла Барбари. Все одно він побажав їм щастя. Хай там хоч туристи, хоч якийсь підліток, попереду в котрого ще цілих шість тижнів до першого сольного польоту, Барбі всім їм бажав удачі. Розкішний

¹ Пунта-Горда — головне місто округу Шарлотт у штаті Флорида.

² Смажені устриці — одна з найпопулярніших страв Нової Англії (Північних штатів Атлантичного узбережжя США): звільнену від скоріюк устрицю вмочають у несо- лодке згущене молоко, обкачують у борошні та смажать в олії або жирі.

³ Месел Шоулз («М'язисті пороги») — місто в штаті Алабама на річці Теннессі, що стала судноплавною 1925 року після побудови на той час найбільшої в світі ГЕС ім. президента Вілсона, її будівництвом керував інженер-полковник Х'ю Лінкольн Купер, котрий пізніше став співавтором конструкції греблі Дніпрогесу, головою американського інженерного корпусу «Дніпробуду» і кавалером радянського ор- дена Трудового червоного прапора.

був день, і кожен крок, що віддаляв його від Честер Мілла, робив цей день ще кращим. Забагато мудаків у цьому Міллі, а крім того: мандри — це добре для душі.

«І взагалі, нам варто було б прийняти закон про переміну місць у жовтні, — подумалось йому. — Нове національне гасло: У ЖОВТНІ ВСІ ПЕРЕЇДЖАЮТЬ. Отримуєш ліцензію на збори в серпні, у середині вересня подаєш стандартну (за тиждень) заяву на звільнення з роботи, а тоді...»

Він зупинився. Помітив байбака попереду, на протилежному узбіччі асфальтівки. А який гладенький, аж вилискує, нахаба. І навіть не помишляє про те, щоб шаснути геть, схватись у високій траві, так і чалапає назустріч. Неподалік, дістаючи верхівкою обочини дороги, лежала повалена береза, і Барбі готовий був закластися, що байбак сховається під нею, перечекати, поки пройде ця велика небезпечна двонога істота. А якщо ні, тоді вони спокійно розминуться, як пара пристойних волоцюг, котрими вони насправді й є, прямуючи кожен своїм курсом, чотирилапий — на північ, двоногий — на південь. Барбі хотілося, щоб відбулося саме так. Це було б круто.

Усі ці думки в голові Барбі промайнули за якусь секунду, тінь літака все ще залишалася між ним і байбаком, її чорний хрест мчав асфальтівкою. І раптом, майже одночасно, трапились дві події.

Перша з байбаком. Ось щойно він був цілий, аж вмент розпався на дві половинки. Обидві в крові й сіпаються. Барбі застиг, щелепа в нього відвисла на раптом розслаблених шарнірах. Це виглядало так, ніби впав ніж якоїсь невидимої гільйотини. І в ту ж мить, прямо над розрубаним навпіл байбаком, вибухнув маленький літак.

3

Барбі задер голову. Замість гарненького літачка, що пролетів над ним буквально за секунду перед цим, тепер з неба хлянув якийсь розплющений витвір планети Химера¹. Розпукнувшись звивистими червоно-помаранчевими пелюстками вогню, в повітрі розквітла троянда сорту Американська катастрофа. Зі стрімко падаючого літака бухав дим.

¹ Планета Химера (Bizzaro World) — світ, якому Супермен надав форми куба, найвищою чеснотою там вважається потворність; місце дії багатьох популярних у 1960-ті рр. коміксів.

Щось брязнуло об дорогу зліва, пирснувши навсібіч асфальтовим грудням, перш ніж п'яно завертїтися у високїй травї. Пропелер.

«А якби він відскочив у мїй бік...»

Барбі вмить уявив себе розрубаним навпіл, як той нещасний байбак, і розвернувся тікати. Щось гупнуло просто перед ним, аж він скрикнув. Але то був не другий пропелер; то була чоловіча нога в синїй джинсовїй холоші. Кровї він не побачив, але крізь розїдраний боковий шов виднілася біла плоть і кучеряве чорне волосся.

Ступні при нозї не було.

Барбі побїг з відчуттям, ніби рухається, як в уповільненому кіно. Побачив одну власну ступню в старому пошарпаному черевїку, вона попливла вперед і опустилася. Потїм зникла позаду, а вперед потягнулася друга ступня. І все це повільно-повільно. Немов дивишся по телевізору повтор якоїсь критичної для бейсбольного матчу перебіжки.

Ззаду голосно гупнуло щось велике, а відтак пролунав другий вибух, обдавши його жаром від п'ят до потилицї. Цей порив, неначе гарячою долонею, ще дужче підштовхнув його вперед. І тоді вже всі думки йому здуло геть і не залишилося нічого, окрім брутальної жаги тіла — вижити.

Дейл Барбара тікав щодуху, рятуєчись від загибелї.

4

Десь через сотню ярдів велика гаряча рука позаду нього перетворилася на примарну долоню, хоча запах палаючого пального — плюс солодкіший дух, що, певне, утворювала сумїш розплавленого пластику й горїлої плотї, — залишався сильним, долїтаючи з подихами легкого бризу. Барбі пробїг ще ярдів шїстдесят, потїм зупинився і обернувся. Захеканий. Навряд від бігу, подумалось йому, бо він не курив і перебував у добрій формї (тобто... по правді, ребра з правого боку все ще болїли після побиття на парковці біля «Дїппера»). Він гадав, що причина в переляку й збентеженні. Його могло вбити падаючими шматками літака — не одним лиш урванним пропелером, — або спалити живцем. Суто випадково йому пощастило.

Тут він побачив таке, від чого йому урвалося його захекане дихання. Він виструнчився, задивившись назад, на місце катастрофи. Дорога була всїяна уламками, так, це справжнє чудо, що його не при-